

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә ын апаратәус әр а «А снымедиа»

2025 ш. март 6 № 15-16 (21 621)

Фыцъа Ахадацәа: Аиааиреи Ахьыцшымреи хзаазгаз

Рыцхәк – Ф-лахьынцәк

Аманда Анталаа

15 шыкәса уажәапхьа ицстазаара далцит иналукааша ахәынцқарратә, аполитикатә усзуфы, хәамтазтәи Ацсуа хәынцқарра ашьацаркы, ацарауаф ду, Ацсны Ахәынцқарра Рацхьатәи Ахада Владислав Григори-ица Арзынба.

Аамта цаыцхьаза еихагы еилахкауеит зыжәлар хьахьаачарада рымац зуаз Ацхьагылаф ду, Аиааира дасимволны дшыказ.

Владислав Григори-ица Арзынба диит 1945 шыкәса, май 14 азы Ешыра ақытан.

1962 - 1966 шыкәсқәа рзы В. Арзынба ацара ицон Ақәатәи ахәынцқарратә педагогикатә институт атоурых ақашафәи, уи даналга ашьахь СССР Аццарадыррақәа Ракадемия Мрагыларатцараатә институт акны дталоит аспирантура

4 Март рзы Ацсны Ақбатәи Ахада Серге Уасил-ица Багацш имшироуп. Ицсы таны дыказтгы иара ихыцтан 76 шыкәса.

Сергеи Уасил-ица Багацш диит 1949 шыкәсазы март цшыба рзы. Ацара ицон ажәабатәи ацсуа бжьаратә школ акны. Далгеит Қырттәылатәи асубтропикатә қытанхамфатә институт, агроном изанаатала. Ауниверситет афәи ацара анидоз, аус иуан амыкатцартафәи, иара убас Ахәынцқарратә банк афәи. 1972 шыкәсазы – Мықәтәи аефиртә хәша асовнхара агрономтә кәша аиҳабыс, арраматцара дахысуан, нас акомфәреидгылатә усурәфәи – акомфәреидгыла Ацснитәи аобком аинструкторс.

1992 шыкәсазы Ацсны АССР Аминистрцәа Рсовет ахантәафәи актәи ихатыпуафыс дықан. 1995 шыкәсазы – Ацсны Ахәынцқарра апыза-министр актәи ихатыпуафыс.

ра. В. Арзынба қәфиарала аспирантура даналга ашьахь, ари аинститут афәи 1969 ш. инаркны 1988 ш. ркынза аус иуан, Азия Мац атоурыхи акультуреи тццауан, лымкаала хаттааи хеттааи.

1985 шыкәсазы адоктортә диссертация ихчеит, 1987 шыкәсазы СССР Аццарадыррақәа Ракадемия Мрагыларатцараатә Институт афәи Ажәйтәтәи Мрагылар аидеологи-еи акультуреи рсектор анапхгафыс дқатқан. В. Арзынба 40 инареиҳаны аццараатә усумтақәа дравторуп. 1988 шыкәсазы В. Арзынба, Д.Гәлиа ихьз эху абызшәеи, алитературеи, атоурых Ацснитәи ринститут директорс далхын. Иара убри ашықәс азы Ацсны Иреиҳазоу Ахеилак адепутатс далхын, 1989 шыкәсазы СССР Иреиҳазоу Ахеилак адепутатс, автономтә еиқәарақәа рхәынцқарратә-зинтә статус азы акомитет напхгара азиуан, СССР Иреиҳазоу Ахеилак Апрезидиум далахәылахеит.

В. Арзынба аполитика ду далаleit Асовет Еидгылеи Ацсни рзы атоурых афәи зегь реиҳа иуадафыз

1992-1993 шыкәсқәа рзы имфәи суаз аибашьраан аматериал-техникатә цхыраара инаны алакын, рацхьаза иргыланы абцъар, ацъақханы, абылтәи, ахәшәкәа, афатә-ажәтә. Урыстәыла Аладеи Нхытц-Кавкази хатәгәақхарала еибашьуаз рыбжьара инартбауу аиқәааратә усура мфәигон. Сергеи Багацш имаз апышәеи, идырреи аблокада аан ареспублика ацстазаара аиқәырхаразы акырза ацанакуан. Иара убасгы далахәын ақыртәу-ацсуа еибашьра тынч мфәла азбаразы аиқәәжәарақәа рымфәиғара.

Сергеи Багацшыи Урыстәыла Апрезидент Дмитри Медведеви 2008 ш. азы аифызареи аусеицуреи ирызкыз Аиқәышахатра рыбжьарцеит.

2008 шыкәса август 26 азы Ацсны Ахәынцқарра ахьыпшымыра азханатейт Урыстәылатәи Афедерация. Сергеи Багацш атәыла данахагылаз Ацсны ади-

аамтақәа раан. 1990 шыкәсазы В. Арзынба Ацсны Иреиҳазоу Ахеилак ахантәафыс далхын.

1992 шыкәсазы Қырттәыла абцъаршьтыхла Ацсны ианақәла, В. Арзынба Ахәынцқарратә хьчара Акомитет ахантәафыс дқалеит, ажәлар рмилацтә-хақәитратә қәцара напхгара азиуан. Аибашьраан В. Арзынба Ацсны Ахәынцқарра Арбцъар мцқәа ркомандақатәф хадас дқалеит. В. Арзынба инанпхгарала 1993 шыкәсазы ацсуа жәлар аиааира ргеит ари аибашьрафәи.

1994 шыкәса ноиабр 26 рзы В. Арзынба Ацсны Ахәынцқарра Рацхьатәи Ахада далхын, 1999 шыкәса октиабр 3 рзы фәпхьа ахәынцқарра ахада дқалеит. В. Арзынба ицстазаара зегь рзикит Ацсынреи ацсуа жәлари.

Агәымшәа, ахшыф ду змаз, Ацсны ар Ркомандақатәф хада Владислав Арзынба ихьамцтра, ихымшәтара аибашьраан иазбоз рацәан. Иара убас усқан имфәиҕысуаз аполитикатә хәмарра уадашқәа рылтшья дақәшәон. Владислав Григор-иҕа Арзынба уасиатны инижбит иқыта гәакыа акны, Гәымста ахықәан – афронт ацәахәа ахықәз, Ацсадгыл ахьчафәа анышә иахьамадоу ааигәара иаргы анышә иәтара.

Март 4 азы - аштәшьыцтәрақәа рышьтацаразы Владислав Григори-ица ибақхыи инейт Ацсны Ахәынцқарра Ахада инанпцтәқәа назыгзо Бадра Гәынба, Ацсны ахада ихатыпуаф инанпцтәқәа назыгзо Беслан Бигәаа, Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәба, Апыза-министр инанпцтәқәа назыгзо Владимир Делба, Жәлар Реизара адепутатцәа, аполитикатәи ауаажәларратәи еиқәаарақәа русзуәфә.

пломатиатә еизыказаашьақәа шьақәдыргылеит иара убас Никарагуа, Венесуела, Науру.

Сергеи Багацш ицстазаара далцит 2011 шыкәса май 29 рзы Москватәи 83-тәи аклиникатә хәшьтәыртәкны.

Сергеи Уасил-иҕа Багацш – Ацсны ахәынцқарратә, ауаажәларратә усзуфы, ибәбәаз, икәыбаз политикын, ижәлар гәык-псыкала идгылон.

Март 4 азы - Ацсны Ақбатәи Ахада Серге Багацш анышә дахьамадоу Цыгьарда ақытахь имфәхыцтит Ацсны Ахәынцқарра Ахада инанпцтәқәа назыгзо Бадра Гәынба, Ацсны Ахада ихатыпуаф инанпцтәқәа назыгзо Беслан Бигәаа, Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәба, Ацсны иҕоу Урыстәыла аццаражәхәаф Михаил Шургалин, Ацсны иҕоу Нхытц-Уапстәыла аццаражәхәаф Олег Боциев, аветеранцәа, аполитикатәи ауаажәларратәи усзуәфә, ашкәлхәыцқәа.

Ацсны Ахәынцқарра Ахада – Бадра Гәынба

Алхрақәа хыркәшоуп

Жәларбжьаратәи апресс-центр акны Ацсны алхратә комиссия хада ахантәафы Дмитри Маршьан имфәиҕаз абрифинг акны алхрақәа дырзаатгыло иазгәеитейт Ацсны Ахәынцқарра Ахада дшалху Бадра Гәынба, уи ихатыпуафыс Беслан Бигәаа.

Алхрақәа ркны Бадра Гәынба рыбжыи ирҕейт 54,73% ауаац-

сыра. Адгәыр Арзынба рыбжыи ирҕейт 41,54% алхыфәцәа.

Алхрақәа рымфәиҕысшья атәи дазаатгыло Дмитри Маршьан иазгәеитейт алхрақәа рымфәиҕысраан аилагарақәа шықаз атәи, аха урт алхрақәа рылтшәақәа ишырпырхагамхаз. "Акандидатцәа рыбжьара 13-14 % рыла апыжәара имоуп Бадра Гәынба, убри акнытә атыц змаз аилагарақәа, алхра алтшәақәа ирпырхагам", – ихәеит Дмитри Маршьан.

Владимир Путини Бадра Гәынбеи реицылары

Март 5 азы Кремль имфәиҕысит Урыстәылатәи Афедерация Ахада Владимир Путини Ацсны Ахада

иалырхыз Бадра Гәынбеи реицылары. Уи иазку аматериал – агазет анаштәи аномер акны.

Иалырхыз Ахада ихьзала

Адныхәаларақәа

Урыстәылатәи Афедерация Апрезидент Владимир Путин Ацсны Ахада иалырхыз Бадра Гәынба адныхәаларатә шәкәи изааишьтйт.

Хәтыр зқәу Бадра Зураб-ица, гәык-псык ала ишәыдыснхәалоит Ацсны Ахәынцқарра Ахада шәахьалырхыз.

Ажәлар цықәсларада ргәахәа-

ра аадырпшыртә еипш имфәиҕыссыз алхрақәа рфәи ижәгаз аиааира ишьақәнарғәеит ацсуа жәлар шадгыло ашнуцқаполитикатә тышәынтәалара алыршаразы, атәыла асоциал-экономикатә рфәиаразы шәызну амфәа.

Сақәгәыҕеит, Урыстәылеи Ацсни реицыларатә, реидгыларатә еизыказаашьақәа хәпхьаҕагы ишыгәғахауа хәешьаратә жәларкәа реизхьыҕаразы», – иазгәаҕоуп уака.

(Алгарта 2-тәи ад.)

Азфелымҳара ҳаракы змоу аус

Атоурых амырзразы

Альбина Жыбиа

д Мызкахь знык, Ақәа, Апсны Абанк амузеи аҗы еизоит аизгафцәа. Дара иапцданы ирымоуп ахеилак, дахагылоуп – Олег Папаскыыр. Аибашьра калаанза аизгафцәа рхеилак иалоу иалаз рхыпхьазара акырза ирацәан. Еизыргоз амаҗаркәагы еиуеипшымызт. Уи аамта згәалашәуаны иахь ахеилак иалоу Анатоли Тарбеи Карен Еремияни роуп. Анатоли еизигон амаркәа, Карен апараҗырпкәа.

Карен еитеихәоит, Ақәа иахь ашахматтә школ ахьыкоу атың аҗы лассы-лассы ишеизалоз аизгафцәа. Арахь иауан Асовет еидгыла зегьы аҗынтә. Еимырдон рколлекциякәа. Еиҗцауан.

«Хәы змамыз амаҗаркәа асааткәа аорденкәа анааргоз ыкан. Хара усқан ҳәан, ускак иахзеилкаазомызт», - хәа игәалаиршәоит уи аамта Карен.

Аизгаф 76 шыкәса ихытүеит. Апараҗырпы аидкылар далагеит шышыкәса анихытүаз. Уи шыкәлаз аты еитахәауа Карен ихәоит, раҗхьатәи ипараҗырпы дызлахьсуаз аимҗаҗа ала ишиҗсахьыз.

«Николаи I дызныз 1849 шыкәса рзы итыжыз амаат иман сөыза. Сара сиит 1949 шыкәса рзы, убри аҗынтә истаххейт уи. Аимҗаҗақәа җба сыман. Акала еитнысыҗсахлейт. Уи акәхейт, салангалейт», - еитеихәоит аизгаф.

Карен еизигоит Урыстәыла 19-20 аш. азы итыжыз амааткәа. Ирхауаз апарақәа иштыуан иколлекция ахартәарахь. Аибашьра иацәынхаз уажәгы имоуп.

«Истахын Урыстәылатәи амааткәа ааныжыны ҳаҗсаркәа реизгара салагарц, аха рыхәкәа цәгыоуп. Алшара ускак исымам. Ааигәа Апсха Леон дызныз ахьтәи параҗырпы рхәыск иаалхәейт 180 нызыкь маат хәа. Саргы исгәаҗхейт, аха иааг. Изгеит аразны иалхьыз. Уажәы Сариа Лакоба дызну аасхәейт. Даара иҗзоуп», - ихәоит аизгаф уи дахьхәәуа.

Карен иажәкәа рыла, ҳаҗ-

чара уалагоит», - иазгәейтоит Олег.

Иара иахирбаз ашәкәарткәа рҗы еикәханы икоуп напыла иану ашырагы. Шәара шәазхәыц, 100-шыкәса раҗһа Апсны иаҗаз ауаф җыра иштыуеит аҗаамта, убри аан дызтааз ақалакь шибаз аты ахьыхәо. Иҗыаишьыз, игәаҗхаз, иаликааз аты уаҗхьоит.

Олег инапаҗы икоу ашәкәарткәа рахьынтә зегь реихәа ижәйтәзәтәиу атыхымтақәа қатан 1900 шыкәса рзы. Уи ашәкәарт ахатәҗы иануп. Ғыра иақәгылоуп амхәыр, уигьы атцаара уаналагалак, иуанахәо рацәоуп. Иара иеизгамтақәа ааихәоит еиуеипшым асаиткәа рҗы, «авито» (урыстәылатәи асаит еиуеипшым алаҗәарақәа ахьыкоу) уахь иналданы.

Ашәкәарткәа ибзианы уахәапшы атцаара уаналагалак, иара ауникалра уагәыланахалойт. Ғырак Олег иҗыхьашәейт псышәыла иказ ашыра, алатинтә шыта змаз, алфавит ала иҗыыз. Иара ихәоит, дарбанзаалак аизгаф дшашьтоу иуникалтәу амаҗаркәа. Ус Олег дрыштышәарыцо ас ду анауз аамтазы икаҗаз ашәкәарткәа.

«Ари ахтыс аты змахаҗ дыйкам, убри ауп иара ауникалрагы заллоу. Истахуп ус еиҗш ашәкәарт сколлекцияҗы иқазарц, аха ахә ҳаракуп. Аизгафцәа зыштыоу ауникалра тцоу ауп. Иқалалойт имачны итыжызы акы акәзар, мамзар грак амазар. Ус еиҗш икоу ахәгы иаха иҳаракуп», - ихәоит Олег.

Убри аан ашәкәарт җаршеикәа зынзагы иуқәшәазом. Уи қаташьа змам усуп, ихәоит аизгаф.

Олег ашәкәарткәа рыдагы, аханатә дадзыңхәлаз агравиурақәагы имоуп. Карла Сирина лышкәы «Апсны аныкәарақәа» хәа хьызы измоу аҗынтә атыхымтақәа реизгара даҗуп. Ашәкәы бгыыц - бгыыцла иртиуеит, ибанзар иара ишеибгоу ашара уадафуп шыта. Атыхымтақәа рҗы иубоит ауахәамақәа Бедиа, Мыкә, урт рыфныҗка ишыкәыз. Икоуп агравиура - Оқәым ақытан ауаа аус анырызбоз аты зхәо. Олег дахьындыршоу аҗынтә уи аинтерес изцәрынагеит. Ус еиҗш уаха җыаргы иҗышәамхьацт.

«Аизгараҗы аус злоу, зегьы аахәаны нақ салгандаз хәа акәзам, ара еихәа аинтерес тцоу иурхауа адыррақәа роуп. Апроцесс зегьы иаха аинтерес сзатцуп, анафс, амаҗар снапаҗы ианықалалак иснаҗо агәахәара. Ари җаратә даллоуп, хәарада, аха уи җарархарак ахәсабала ахашәала ду узто акәны иказам, - ихәоит Олег.

Азиатәи аамта инаркны Апсны аизгафцәа ыкан. Ари аус еиднакылоз ауаа рацәан, усқан иаҗдан ахеилак, иахьа Олег дызхәгылоу.

«Уахь снейра машәыршәа икалейт, аха сақәшәейт здыррақәа җаулоу ауаа рхеилак ахь. Ари аус иацу ахәартара рацәоуп. Уаҗаҗһа иқәургылоит ахьыкәкы, уи анагзара уеазтәылхны уашьто-

уп. Аҗынгылақәа уриаиуеит, итүцауеит, иупшауеит. Аҗара еизугоит. Иззүтахугьы удыруеит. Иахьныхтәу еилкааны иумоуп. Ари зегьы хәартоуп апстазараҗы. Амаҗаркәа еизызго ауафы уи атоурых здыруа иоуп. Акы уанашьтоу иуҗыхьашәоит хәы змазам егырт Апсны иадхәлоу амаҗаркәа. Ус ауқцион аҗы исыҗшааит 19 ашәышыкәасан иказ абонкәа. Дара зегьы еиҗшуп уахьрыхәаҗшуа, аха уақа иаархоуп амхәыр, изҗазкуаз атып аты зхәоз. Ус Апсны иатәыз ҳаҗшаан иааххәейт Абанк амузеи азы. Абриала Апсны иказ акультура рацәа аарпшра ҳаҗәтакуп. Амузеи афондкәа еснаҗ ихартәаахит», - еитеихәоит Олег.

Апсны Абанк амузеи анапхәаҗы – Астамыр Ғаниа ихатә деизгафуп. Урыстәыла ахра иаҗданакуаз 1918 ашыкәс азы итыжызы аҗараҗырпы иқәшәон. Избан иқәшәон? Избанзар, Астамыр аҗыааҗны аизгаф илоу алашықкра ихатәи коллекцизы иҗәмаҗхейт, ибанзар, уажәы иара дзыштыоу Ахәынҗарратә банк иатәу амузеи аколлекция ахартәара ауп. Ихатәи коллекция акәзар, аизгара далагеит ашкол дыштәз, абанкнота ҳамтас ианиртә. Иара зыкь маат иҗон, 1918 шыкәса рзы итыжыын.

«Еснаҗ иалхтәуп еизугар иуҗаху атема, аамта ахтәаха. Избанзар, адунеи аҗы икоу аҗараҗырпкәа зегьы реизгара - нагзашьа змам аусуп. Ус, Урыстәыла ахраҗы итыҗуаз аҗараҗырпы зегьы аизгараҗы ауам. Аха, уажәтәи аамтазы изтаху имоуп алшара апсуа параҗырпкәа зегьы реизгара. Иаидкылыны дара 80 җыра ыкоуп. Хбанкнотақәа рақәзар, урт реизгара еихәгы имариоуп. Итыҗит, иааухәейт, иштыта. Аханатә ахә мариоуп, аха нас ихалойт, ҳараҗырпкәа аҗһа итыҗыз җынтә рыхәкәа ирыцлейт. Дара аинтерес рытцоуп азы, уи ауп рыхәкәагы изацлоу. Икоуп Апсны аколлекционерцәа ҳаҗсаркәа зегьы хартәаны измоу», - еитеихәоит Астамыр.

Иара иажәкәа рыла, аизгаф иус – уи аизгара мацара акәзам, ахьыпхьазаразы еизызго маҗоуп, иудыруазароуп еизуго тоурыхтә җакыс иамоу, шақа иаҗсоу.

«Иаххәап, аҗараҗырпы иамоуп ашәага-зага, иара шыкәҗоу ала еилукаар улшоит иштыржыуаз, иахьытжыуаз, усқан атылаҗы ахра зуаз акультура. Аха ари зегьы иаҗхьатәуп унапаҗы иқалаз амаҗар аҗынтә. Уахьхәаҗшуа җшра дук амамзар қалойт, аха аҗақы гәғәазар алшоит. Амаҗар тцаатәуп, еилкаатәуп. Уи ауп ақлуб заҗцоугьы, аколлекционерцәа ркультура, рдуеи аилкааразы», - ихәоит Астамыр Ғаниа.

Апсны аизгафцәа еидызыкыло ахеилак даллоуп афилателист - амаркәа еизызго, дыкоуп филокартист – ашәкәарткәа еизызго, дыкоуп иара убас аҗараҗырпы еизызго, аха арт ахьрхартақәа зегьы адунеи аҗы еихарак иҗаны икоу роуп. Апсны аизгафцәа ирҗахуп ари аус иадрьхьаларц дара реиҗш икоу ауаа, аҗар, җыц акы аизгара аҗызыгарц зҗаху. Апышәа змоу рдыррақәа урт ирыҗеишыршарын, икоу аҗыцрақәа рзеитархәарын. Ишдыру еиҗш, атоурых адырра җеиҗш еиқәырхагоуп.

Апсны атцаарадыррақәа Ракадемиа

Алаҗәарақәа

д Апсны атцаарадыррақәа Ракадемиа (ААР) апрезидиум ирыланахәоит 2024 шыкәсазы итыҗыз аҗышәала иҗоу атцарауаа җарацәа (40 шыкәса иртымсыц) рыҗцаарадырратә усумтақәа апремия ранащаразы аицлабра (аконкурс) шаарту.

Аицлабрахь иқәыргылазар қалойт амонографиякәа, астатиакәа реизга, хазы иҗоу астатиакәа.

Аусумтақәа рықәыргылар азин рымоуп ААР иаҗданакуа атцаарадырратә институткәа, Апснытәи ахәынҗарратә университет.

Аицлабра аеалархәазы аҗәалагала иацдәтәуп анафсәи адокументкәа:

- аусумта ықәзыргыло рҗынтә арзахал, аққаанҗа агәылшәа, автор иказшьарба, насгы ихатәра зыршахәтау Апсны Ахәынҗарра атылауафара ахьыпхьала;
- аусумта ахатәи аелектронтә версияи;

Аматериалкәа аконверт иҗацданы иалагалатәуп.

Иаиааиз хьык авторцәа дасу иранашьахойт апремия: ашәкәы иазыҗцәоуп 50 000 (шыншәаҗи жәаба) нызыкь маат, астатиа – 25 000 (җажәи хәба) нызыкь маат апаратә ҳамта.

Ахамтақәа ранащара мәаҗаҗахит 2025 шыкәса жьаарамза 30, Апсны атцаарадырра амш аены.

Аконкурс ахь адокументкәа аагәтәуп ҳазтоу ашыкәс нанхәамза 31-нза абри атызтыҗ ала: ақ. Ақәа, ақ. Марр имшаду, 9; ател: +7 840- 226- 64- 76

E-mail: akademana@mail.ru

ААР апрезидиум

«Гранд Отель Сухум 2»

ЗХӘА «Гранд Отель Сухум 2», ОГРН 115 РА000603, ИНН:11004082, атызтыҗ: Ақәа ақалакь, Ғыҗанаа имша, 9, адырра шәнаҗоит иазы-затәык алахәыла Иқәҗарала 2025 шыкәса февраль 10 азы ишазбаз ЗХӘА «Гранд-Отель Сухум 2» 94 000 (җшыыншәаҗи жәиҗш нызыкь) рҗынза ақлаҗдәтә капитал аицдәтәра. Акредиторцәа рзыхәарақәа ртәи рхәар ауеит абри алаҗәара акыпхьанаба инаркны җымз рышунҗқала абри атызтыҗ ала:

Апсны Ахәынҗарра, Ақәа ақалакь, Ғыҗанаа имша, 9. Ател: +79407280028, +79409274182.

АПСНЫМЕДИА

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

а ел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
а ы ы : А сны, А ә а , Ажанба им а, 9

Аредактор хада
Ахра АН АБ